

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Strada Iuliu Maniu Nr. 36.

Cenzurat.

Ortodoxia națională și detractorii ei.

Biserica ortodoxă, este știut, și-a făcut un titlu de mândrie din toleranța ei tradițională. Istoria principatelor românești n'a înregistrat niciodată arderi pe rug sau insurecțiuni religioase.

Cu atât mai puțin se poate vorbi de ele în paguba ortodoxiei ardelen, care dimpotrivă ea a fost veacuri de-arândul victima celor mai sălbatece prigoniri catolice și protestante. Și s'o spunem deschis, repetând mereu acest adevăr istoric, sângerările, cari au lovit-o de moarte, sub stăpânirea Habsburgilor, i-au venit în deosebi din partea Bisericii unite. De aceea, a rămas în suflețe groaza temnițelor negre, și aspectul lor odios urmărește conștiința ortodoxă până în zilele noastre. Ar fi fost poate normal ca în România întregită, să ne luăm revanșa, sancționând toate mișcările săvârșite împotriva noastră. N'am făcut-o, pentru că eram călăuziți de creștineasca simțire a iertării, atât de esențială ortodoxiei Regatului salvator.

Am socotit, că în țara făgăduinței avem o misiune mai înaltă și mai nobilă, aceea de a păzi cu sfințenie o tradiție scumpă, luptând ca spiritualitatea ortodoxă să continue a fi și în viitor temelia existenței și dezvoltării Statului românesc.

Iată, idealul nostru! În senzu, lui și-a fixat atitudinea publică Biserica ortodoxă, înțelegând să profeseze pentru celelalte culte principiul libertății depline și al protecției deopotrivă.

Recunoscută, în virtutea trecutului și a textelor constituționale, ca Biserică ce reprezintă aproape totalitatea neamului, era logic să se simtă acasă în ori ce colț al pământului românesc. Ea simboliza pretutindeni rassa în caracterele ei de puritate religioasă și națională.

Conștiință de situația ce i s'a creat și de răspunderile ce-i revin, Biserica ortodoxă a pășit la o muncă intensă și neobosită, plină de roade binecu-

vântate. Din vasta ei operă creatoare e suficient să reținem mulțimea lăcașurilor de închinare, cu seria de catedrale monumentale, înălțate din jertfa poporului, cum și impresionanta mișcare de renaștere religioasă a „Oastei Domnului“, ce a pătruns chiar în numeroase sate unite.

Se pare, că degetul lui Dumnezeu ne arată tot mai limpede cărarea spre refacerea unității religioase.

Tocmai aceste perspective sfinte, tulbură biserica *Blafului*. Ea nu se poate consola de durerea, ce i-o pricinuește *dominanța* constituțională și de fapt a Bisericii ortodoxe. Conducătorii ei, crescuți și astăzi în spiritul agresiv al institutelor străine, duc Biserica cu pași repezi spre o iremediabilă catolicizare, căci directivele i-au trecut cam de mult în mâinile rafinate ale nunțiatului apostolic din București.

Și iată-ne, de câțiva ani, cam dela semnarea Concordatului, în fața unor acțiuni din ce în ce mai suspecte și mai îndrăznețe împotriva noastră. Le-am tolerat din generositate, socotindu-le un fel de eclipse de deferență față de frații lor mai mari. A fost o iluzie. Căci atacurile se întesc, și astăzi ele apar metodice, studiate, concentrice și insolente. De sigur, că nu ne impresionează prea tare lărmălaia minorilor din redacțiile oficiiselor uniute. Dar nu putem trece cu indiferență peste atitudinile de sfidare și de permanentă provocare, la cari se pretează anumite organizațiuni zise bisericesti. Printre ele, „Agru“ pare a-și face un merit să fie cel mai bătăios. Citiți gazetele și vă convingeți cu câtă cutezanță și-au formulat acuzele și și-au svârlit invectivele contra Bisericii ortodoxe în diferitele adunări, iar acum de curând în congresul general dela Lugoj.

Să adăogăm apoi faptul grav, că aceste atitudini condamnable au fost consimțite și de către un președinte, care a uitat

cu totul că noua lui situațiune politică nu-i mai îngăduie asemenea licențe papiste.

Provocatorii au fost foarte imprudenți. Le-o va demonstra reacțiunea ortodoxă de mâine.

LA HUEDIN!

Azi Duminecă, în 14 Octomvrie, au loc solemnitățile sfințirii bisericii ortodoxe din Huedin. Este unul din cele mai frumoase monumente ale credinței, înălțate în cu-prinsul Eparhiei Clujului, prin jerta fără seamăn a poporului nostru.

Înțelegător eminent al însemnătății naționale ce revine acestei biserici într'un centru încă străin, dar spre care gravitează o mare parte a satelor de moți, Prea Sfințitul nostru Episcop Nicolae va merge să îndeplinească personal actul măreț al sfințirii, însoțit de un mare număr de clerici și mireni aleși din Cluj. Vor fi cortegii etnografice, serbări populare, conferințe și concerte religioase, toate împreună transformând ziua de Duminecă într'o înălțătoare manifestare a ortodoxiei, ca forță culturală și națională inegalabilă în consolidarea domniei românești spre granița de Vest a Țării.

Cetățenia de onoare a Prea Sfințitului Episcop Nicolae.

— Solemnitatea înmânării diplomei la primăria municipiului Cluj. —

Joi, 11 Octomvrie, ora 12 din zi a avut loc în sala festivă a primăriei din Cluj, solemnitatea înmânării diplomei de cetățean de onoare a Prea Sf. nostru Episcop Nicolae.

Era de față toată elita orașului într'un număr impresionant, toți capii de autorități, reprezentanții marilor instituții culturale și religioase, ai societăților feminine, consuliilor țărilor aliate și amice, episcopii minoritari și numeroși fruntași ai vieții publice.

Intrarea P. S. Episcop Nicolae a fost salutăată cu entuziaste urale, iar corul Academiei teologice a intonat „Pe stăpânul...“ Luând loc la masa presidială, între membrii comisiei interimare, dl președinte N. Drăgan, profesor universitar rosteste o prea frumoasă cuvântare omagială, spunând că rostul festivității de astăzi trebuie căutat în hotărîrea comisiei interimare din 30 Octomv. 1933, care, ținând seama de evenimentul istoric al sfințirii Catedralei, ce urma la 5 Noemvrie acelaș an, a proclamat pe P. S.

Episcop Nicolae cetățean de onoare al Clujului. Era o distincție, deplin justificată prin opera religioasă și națională excepțională, îndeplinită cu rară pricepere de organizator și animator, aici în capitala Ardealului. Primăria, prețuind această importantă contribuție la românizarea și înfrumusețarea orașului, se simte fericită putând înmâna astăzi diploma cetățeniei de onoare P. S. Episcop Nicolae Ivan.

Cuvântarea dlui primar este acoperită de aclamațiuni calduroase. Corul cântă „Mulți ani trăiască“. Ia apoi cuvântul sârbătoritul Episcop, răspunzând următoarele:

Mult stimat domnule primar al municipiului Cluj,
Domnilor reprezentanți ai autorităților locale,
Iubiți fii sufletești,

Peste 4 zile se împlinesc 15 ani, decând autoritatea bisericască mi-a încredințat o misiune extraordinar de grea — și anume să organizez și să conduc în mod provizor Eparhia reînființată a Vadului, Feleacului și

Clujului — ca prezident al Consistorului — ales atunci.

Un om la vârsta mea de 64 ani, cu o activitate publică de peste 40 de ani — ar fi râvnit mai mult să se odihnească decât să ia asupra sa o sarcină împreună cu mare răspundere și greutate nesfârșite. — Eu însă, care cunoșteam foarte bine Clujul, încă din 1907, când am înființat aici banca „Vatra”, al cărei prezident am fost dela înființare până în ziua alegerii mele de Episcop — nu m'am dat înapoi de încredințarea ce mi-s'a dat, — ci am plecat la Cluj — unde n'am aflat nimica, dar absolut nimic din condițiile de neapărată trebuință pentru o Eparhie în nordul Ardealului, estinsă asupra unui teritoriu de pe 9 județe în partea cea mai săracă și înapoiată a țării, — ca avere și cultură. Ce am făcut în acești 15 ani e o carte deschisă — și din ea, poate ceti cine vrea ce înseamnă credința în Dumnezeu, ce însemnează munca fără preget din straja dimineții până în noapte, ce însemnează cinstea, care o am adus în această slujbă rânduită mie dela Cel de Sus.

Pentru marea cinste ce îmi face Municipiul Cluj, așezându-mă în rândul înaintașilor George Șion, Octavian Goga și Scotus Viator, marele prieten al românilor — nu știu cum voi putea fi mulțumitor — deoarece instituțiile chemate la viață, bisericile ridicate — și sporirea numărului de intelectuali și muncitori în via Domnului, nu mi se par suficiente.

Dacă ar fi fost după inima și sufletul meu, — eu nu mă mărgineam numai la împodobirea orașului cu o Catedrală, care deși încă nu deplin isprăvită n'are pereche în țara românească, ci aș fi sporit numărul meseriașilor, numărul neguțătorilor și numărul proprietarilor de case, de pământ și de industrii naționale.

Până ce aceștia nu se sporesc, și nu câștigă teren în orașul Cluj, noi nu suntem aici deplin stăpâni. Datoria ne o vom fi făcut deplin atunci, când vom petrece în casele noastre și la vetrele noastre vacanțele, serbătorile și când copiii noștri vor crește împreună se vor iubi — și vor forma o cetate nebiruită a solidarității naționale.

Aș săvârși o mare greșală ca să nu zic un păcat, dacă nu aș recu-

noaște aici în mod solemn, că dintre toate orașele din provinciile alipite, Clujul a făcut cele mai mari progrese, pe teren cultural și pe teren național, prin Universitate și prin instituțiile de cultură națională.

Dacă am fi avut norocul să nu se schimbe conducătorii orașului atât de des, dacă nu ar fi fost atâtea frământări păgubitoare, dacă nu am fi fost siliți să facem atâtea alegeri orășenești — câte odată cu pacturi de nici un folos pentru noi, — și dacă am fi avut o continuitate în conducerea municipiului cu bărbați integri, competenți, fie ei de oriunde, ar fi fost, dar independenți de capriciile partidelor politice, cari s'au succedat și urmat — atunci Clujul ar fi devenit model de oraș românesc, pentru întreaga țară, am avea un spor de câteva mii de cetățeni români, — și firmele străine ar fi fost în bună parte înlocuite cu fii de ai neamului nostru.

Încercările mele de a aduce aici din părțile Sibiului și Brașovului oameni solizi și reali, muncitori onești ca Vlad, Vonica, etc. nu au fost încoronate de succes — cei ce au venit, au și plecat prin 1920—25 cu paralele în buzunare și și-au căutat aiurea ocupații și îndeletniciri, căci aici nu li s'au deschis nici porțile inimii, nici porțile caselor. Brevetele și locuințele erau pentru alții.

Greșelile acestea din trecutul mai îndepărtat trebuie să înceteze cu un ceas mai de grabă. Trebuie să cuprindem mai mult teren. Orice palmă de pământ cucerit dela alții, este un câștig pentru neam și țară, dat fiind în definitiv că țara aceasta, tronul și Dinastia tot numai pe credința noastră nesdruncinată se poate înlemeia.

Facă milostivul Dumnezeu, ca acest cuvânt a celui mai nou cetățean de onoare al Clujului să nu răsunecă glasul celui ce strigă în pustie, iar pe D.-Voastre Domnule Primar și Domnilor conducători ai Municipiului, Vă rog să primiți prinusul de recunoștință pentru clipele înălțătoare ce mi-ați prilejuit oferindu-mi această Diplomă, pe care o voi așeza între cele mai prețioase documente și distincții ce am primit în viața mea dela contemporani, pentru străduințele și ostenețele mele închinete Sfinței biserici și națiunii române.

Sala întregă ovaționează pe P. S. Episcop, după aceste cuvinte impresionante. Apoi cei de față vin pe rând să-i prezinte omagii de admirație.

Intr'o atmosferă înălțătoare festivitatea ia sfârșit, iar P. S. Episcop părăsește sala în armonia cântării „Pe stăpânul...”

A fost o manifestație mișcătoare, ce nu va fi uitată.

Iată și textul diplomei înmănată P. S. Episcop Nicolae:

Noi comisia interimară a municipiului Cluj am proclamat pe

Prea Sfinția Sa Episcopul NICOLAE IVAN

al Eparhiei ortodoxe române a Vadului, Feleacului și Clujului

Cetățean de onoare al municipiului Cluj

investindu-l cu toate drepturile și privilegiile noastre cetățenești ca recunoștință pentru meritele deosebite câștigate prin muncă stăruitoare și neobosită săvârșită în folosul întăririi și afirmării elementului românesc și a credinței creștine în municipiul Cluj precum și pentru înfrumusețarea acestui municipiu prin inițierea și înfăptuirea sfântului lăcaș al catedralei ort.-rom.

Viața lui de muncă fără preget și jertfa închinată pentru neam și biserică să fie pildă urmașilor.

Drept care i-am dat această diplomă întărită cu sigilul cel mare al municipiului Cluj și cu iscăliturile noastre.

Din ședința comisiei interimare a municipiului Cluj, dela 30 Oct. 1933.

Președinte: N. DRĂGAN.

P. secretar general: Dr. GH. PEPTEA.

Serbările culturale dela Sibiu.

— Splendida afirmare a ortodoxiei românești. —

Am anunțat în numărul trecut festivitățile ce au avut loc la Sibiu în ziua de 6 Octomvrie, cu ocaziunea așezării pietrei fundamentale a clădirii Școlii normale Andrei Șaguna. Serbările s'au desfășurat într'o atmosferă înălțătoare. Au fost de față 27 protopopi, 400 de preoți, 200 învățători și peste 10,000 de țărani, cari au aclamat cu entuziasm pe M. S. Regele Carol II., însoțit de membrii guvernului în frunte cu premierul dl G. Tătărescu. După un scurt serviciu religios la Catedrală I. P. S. Mitropolit a ținut o cuvântare de bineventare la adresa Suveranului. Apoi s'a format un cortegiu impozant, care a străbătut străzile înțesate de intelectuali și popor, până la grădina Lebu, peste Cibin, unde s'a desfășurat actul solemn al sfințirii temeliei de către I. P. S. Mitropolit, Episcopul Grigorie al Aradului, Arhiepiscopul Vasile Stan și Andrei Mager, Archim. Morușca și toți protopopii arhidiecezei. A ținut undiscurs înălțător I. P. S. Mitropolit, care a zugrăvit rolul cultural și național nepieritor al școlii normale în curs de 150 de ani, spunând:

„În mijlocul frământărilor și problemelor de astăzi, suntem recunoscători Maiestății Voastre pentru sprijinul ce ni l-ați acordat. În continuare I. P. S. Sa face un istoric al școlii normale Andrei Șaguna, care a fost înființată la 1786, și înșiră pe marii profesori ai acestei școli și mulțimește dlui prim-ministru și guvernului pentru sprijinul material acordat.

Rugăm cerul să dăruiască Maiestății Voastre o viață lungă și o domnie glorioasă, ca să ne puteți conduce prin cultură din biruință în biruință.”

După discursul însuflețit al ziditorului de școli dl Dr. C. Angelescu, ministrul instrucției publice, a vorbit Suveranul însuși spunând:

„După aproape un veac și jumătate s'a pus astăzi piatra de temelie a noii clădiri a unei vechi instituțiuni: Școala normală, care poartă numele Marelui Erarh al Bisericii ardeleni Andrei Șaguna și care, pot s'o declar în toată conștiința a bine meritat dela Patrie. Această școală în decursul vremurilor a avut menirea să ducă o luptă grea, o luptă de consolidare, o luptă de descătușare a conștiințelor, de întărire a sufletelor.

Măine, când pe acest teren se va ridica falnică clădire, am nădejdea că între acele mărețe ziduri nu va intra numai o pleiadă de tineri, ci va pătrunde odată cu ei și sufletul înaintașilor.

Fie ca în noua clădire să domine tot timpul aceleași năzuințe, același spirit de sacrificiu și aceeași râvnă de care au dat pildă cei dinainte, iar pe deasupra tuturor să plutească sufletul și gândul aceluia mare întemeietor al Bisericii ardeleni: Mitropolitul Andrei Șaguna. Punând astăzi piatra de temelie clădirii acestei instituțiuni, aceasta este urarea pe care o fac ca Suveran și ca protegitor al culturii românești.” (Puternice și prelungite urale).

Terminele solemnitățile M. S. Regele și suita au plecat la schitul Păltiniș, unde I. P. S. Mitropolit a oferit înalților oaspeți un dejun copios. În drum M. Sa s'a oprit la Rășinari, depunând o frumoasă jerbă de flori pe mormântul nemuritorului Andrei Șaguna.

Solemnitatea deschiderii anului școlar la Academia Teologică.

Duminea trecută s'a făcut deschiderea noului an școlar la Academia noastră teologică. Profesorii și studenții au asistat la sf. Liturghie în Catedrală, unde se găseau elevii tuturor școlilor din Cluj, cum și un public excepțional de numeros. A predicat foarte frumos pâr. I. Rău, reîntors din America. La sfârșit s'au citit rugăciunile obișnuite pentru începerea anului.

La ora 12 a avut loc solemnitatea inaugurării anului școlar la Internatul teologic, în clădirea proprie, nou amenajată din strada Iașilor. După sfințirea apei săvârșită de pâr. I. Goron, P. S. Episcop Nicolae a botezat pe cei de față. A luat apoi cuvântul pâr. Dr. I. Vască, Rectorul Academiei, care într'o cuvântare scurtă și înțeleaptă a expus menirea școlii în viața Eparhiei și posibilitățile ei tot mai mari de ași intensifica activitatea științifică și educativă din trecut. Opera realizată se va judeca mai bine la 6 Decemvrie, când se vor serbători zece ani de muncă dela înființarea Academiei.

După părintele Rector a vorbit P. S. Episcop Nicolae. În-

temeiul luminat al acestui însemnat așezământ de cultură a lămurit pe studenți asupra grijei constante, ce-o are față de ei și urmașii lor, spre a le asigura o pregătire din cele mai complete. Dacă dificultățile materiale nu i-au îngăduit să înalțe clădirea măreață a Academiei pe terenul așa de frumos din Calea Dorobanților, în schimb începând cu acest an studenții au Internat propriu și convenabil, (Internatul fusese în o casă închiriată dela municipiul Cluj), iar cursurile li se vor face într'o aripă a noului palat episcopesc din piața Catedralei. Îi îndeamnă deci, să se devoteze cu tot sufletul studiilor teologice, păzind ordinea și disciplina, cercetând biserica și bibliotecile, ca astfel să poată deveni însuflețiți misionari ai Bisericii și îndrumători ai poporului nostru, din satele ce băjbăie încă în ignoranță și sărăcie.

De încheiere corul condus de prof. Dr. V. Petrașcu a cântat „Întru mulți ani Stăpâne”.

La solemnitate au luat parte toți profesorii Academiei, consilierii eparhiali și câțiva fruntași clerici și mireni ai Bisericii.

Frăția Ortodoxă Română (F. O. R.) Cluj.

Comitetul central de direcție — având binecuvântarea arhierescă — invită pe membrii asociației cum și pe toți bunii români ortodocși la

Cel dintâi congres general anual al „*Frăției Ortodoxe Române*”, care va avea loc la Sibiu în Teatrul orașenesc, în zilele de 27, 28 și 29 Octomvrie 1934, cu următorul

PROGRAM:

Ziua de 27 Octomvrie, ora 4 d. m.: 1. Ședința Consiliului general al Asociației în aula Academiei teologice;

Ora 6 d. m.: 1. Slujba privegherei și 2, mărturisirea membrilor, cari vor să se împărtășescă a doua zi.

Ziua de 28 Octomvrie, ora 9 dim.: 1. Liturghie arhierescă în Catedrala Mitropolitană; 2, împărtășirea membrilor asociației de către Î. P. S. Mitropolit Nicolae cu taina sf. cuminecături; 3, chemarea Duhului Sfânt;

Ora 11 dim.: Deschiderea congresului general în Teatrul Orașenesc.

1. Cuvântul Președintelui.

2. Cuvântul P. S. S. Chiriarhi.

3. Salutul autorităților, al societăților religioase și culturale românești. (Asociația clerului „A. Șaguna”, „Oastea Domnului” și Soc. tinerimii „Sf. Gheorghe”).

4. Constituirea biroului și alegerea Comisiunilor (pentru înscriere de membrii, propuneri etc.);

Ora 1 d. m.: Masa frățescă în sălile restaurant. Boulevard;

Ora 5 d. m.: Conferință publică despre *Autonomia Bisericii*, ținută de către I. P. S. Mitropolit Nicolae.

Ora 9 d. m.: Concert religios în Catedrala Mitropolitană, sub conducerea maestrului T. Popovici.

Ziua de 29 Octomvrie, ora 8 dim.: Liturghie arhierescă în Catedrala Mitropolitană;

Ora 10 dim.: 1. Ședință publică în aula Academiei Teol.;

2. Citirea raportului general;

3. Rapoartele comisiunilor;

4. Propuneri (cari trebuie prezentate în scris, cu 8 zile înainte de congres, comitetului de direcție, Cluj, Palatul Episcopesc);

5. Votarea moțiunii;

6. Închiderea congresului;

Ora 3 d. m.: 1. Pelerinaj la mormântul Mitropolitului Andrei Șaguna dela Râșinari;

2. Parastas și cuvânt de pomenire.

În vederea actului solemn al împărtășirii colective cu taina sf. cuminecături în Catedrala Mitropolitană, membrii asociației noastre sunt rugați a se pregăti sufletește încă de acasă.

Cu ocazia congresului, secția Sibiu a F. O. R. organizează în aula Academiei Teologice o *expoziție retrospectivă a scrisului ortodox din Ardeal* din cele mai vechi timpuri până azi.

Deodată cu congresul general al F. O. R.-ului, se vor întruni tot la Sibiu și celelalte două mari societăți ortodoxe, anume: „*Asociația Clerului Andrei Șaguna*” și *Societatea „Sf. Gheorghe”* a tineretului.

Conducerea centrală a intervenit la Direcțiunea generală a C. F. R. pentru obținerea reducerii de 75% cu ocazia congresului nostru. Rezultatul va fi comunicat prin ziare.

Cluj, la 27 Septemvrie 1934.

Secretar general:

I. MATEIU.

Președinte general:

SEXTIL PUȘCARIU.

Catolicismul german se separă de Roma. În Germania s'au pus bazele unei mișcări noi, care urmărește creierea unei biserici catolice naționale. Mișcarea urmărește separarea catolicismului german de Roma și întemeierea unei biserici catolice germane, supusă unui episcop independent de Papă. Noua biserică, independentă de Roma, se va servi pentru oficierea liturghiei de limba germană. Mișcarea anti-papală se sprijină pe cercurile vechilor catolici, cari s'au separat de Roma după conciliul dela Vatican și cari au

păstrat în Germania oarecare importanță. Organizația vechilor catolici a primit în sânul ei atât catolici, cât și protestanți. Noua biserică catolică germană va avea o organizație asemănătoare cu aceea a „creștinilor germani”. În legătura cu noul curent religios se amintesc declarațiile făcute de unele personalități oficiale ale Reichului, că scopul național-socialismului este de a învinge opozițiile confessionale, pentru a se ajunge la creierea unei biserice unice creștine și naționale.

Asociația Clerului „A. Șaguna”

Nr. 10/1934.

CONVOCARE

Potrivit Art. 10 din Statutele Asociației „Andrei Șaguna” a clerului Mitropoliei ortodoxe române din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș — având arhierescă binecuvântare — convocăm al XII-lea Congres ordinar al preoșimii la Sibiu pe zilele de 28 și 29 Octomvrie 1934, cu următorul program:

Ziua I. (28 Oct.): Participarea la Congresul „Frăției Ortodoxe Române”.

Ziua II. (29 Oct.): Ora 8 dimineața sf. Liturghie arhierescă în catedrala mitropolitană și ședința de deschidere a Congresului în Aula Academiei teologice.

Ora 3 d. m.: A doua ședință a Asociației, cu următoarea ordine de zi:

1. Preotul Ilarișon Felea-Arad: *Cum acționează în parohia mea Societatea „Oastea Domnului”, Soc. „Sf. Gheorghe” și „Reuniunea Femeilor ortodoxe”.* (Referat cu discuții).

2. Raportul general despre activitatea Asoc. „Andrei Șaguna” pe anul 1932—33.

3. Raportul casierului.

4. Propuneri (se vor anunța Comitetului central cel puțin cu 3 zile înainte de Congres).

5. Închiderea Congresului.

Sibiu, 8 Octomvrie 1934.

Prot. Dr. Gh. Ciuhandu, președinte.
Diacon Nicolae Colan, secr. general.

Notă. 1. Duminică, 28 Octomvrie, ora 3 după masă, va avea loc, la secretariatul Consiliului arhiepiscopesc ședința Comitetului central al Asociației.

2. Pentru găzduire participanții la Congres se vor adresa părintelui profesor Dr. N. Terchilă (Academia Teologică Sibiu) cel puțin cu trei zile înainte de Congres.

F. O. R.

— O atitudine demnă a Bănățenilor. —

Duminea trecută M. Sa Regele a fost la Lugoj, unde a asistat la sfințirea picturii catedralei unite. Cum Episcopia unită abia are atâția credincioși cât un protopopiat de-al nostru, atmosfera sărbătorească pentru întâmpinarea M. Sale a oferit-o Biserica ortodoxă. Suveranul Țării a fost tot timpul călduros aclamat de mii de ortodocși bănățeni, cari au înțeles perfect sensul elocvent al chemării ce li s'a adresat de F.O.R.-ul bănățean. O reproducem și noi cu titlu de document:

„Frați români ortodocși!

M. Sa Regele Carol al II-lea sosește Duminecă 7 Oct. a. c. în capitala județului nostru — în Lugoj — vechi centru de lupte naționale, la serbarea sfințirii catedralei fraților noștri de rit greco-catolic.

M. Sa Regele dela gară vine de-a dreptul la catedrala ortodoxă, fiind El primul Rege ortodox al Patriei noastre întregite pe vecie.

Majoritatea zdrobitoare a Românilor din Lugoj și din Banat sunt ortodocși. Facem deci un călduros apel către toți credincioșii bisericii noastre strămoșești: militari și civili, cler și mireni, bărbați și femei, bătrâni și întreg tineretul școlar ca să se înșire cu toții pe străzile Lugoju-lui dela gară până în piața bisericii noastre, spre a întâmpina pe Suveranul Țării, Care vine să-și plece genunchii în fața altarului nostru ortodox. Veniți cu toții să aclamăm cu toată căldura sufletului pe iubitul nostru Suveran!

Trăiască M. Sa Regele!

Frăția Ortodoxă Română.”

Teatrul și Opera din Cluj.

La începutul acestei luni, în zilele de 2 și 3 Oct., și-au deschis stagiunea cele două mari instituții de cultură din capitala Ardealului. Ea a fost așteptată cu nerăbdare și speranțe de publicul românesc, deoarece evenimentul se leagă de directorii noi dd. Zaharie Bârsan și Prof. Dr. Victor Papilian. Și aceștia n'au înșelat așteptările noastre. Teatrul s'a inaugurat cu Sânziana și Pepelea, feeria cu tâlc politic a lui Vasile Alexandri, foarte bine jucată. Surpriza cea mare ne-a dat-o însă dl prof. V. Papilian, care părăsind un protocol consacrat, a deschis stagiunea cu două opere românești, precedate de o scurtă și inteligentă conferință a directorului despre muzica românească contemporană. Și inovația s'a dovedit fericită. Căci am avut cu toții bucuria

deosebită să gustăm creațiunea originală „Păcat boieresc” operă în 2 acte, datorită d. Prof. Marțian Negrea dela Conservatorul din Cluj, al cărui talent muzical a fost o revelație. El se situează cu succes alături de Sabin Drăgoi, prin arta de a exploata în senz modern muzica națională. Notăm cu plăcere, că autorul clujan este și diplomat al Școalei normale Andrei Șaguna din Sibiu. Îi dorim să meargă victorios pe drumul operei naționale. Cealaltă operă originală a fost „La drumul mare” de C. C. Notara. Concentrată într'un simplu act, ea ne-a desvelit o inspirație muzicală de factură universală, foarte serioasă și impresionantă. Artiștii au fost la înălțime. Felicităm călduros pe d. Papilian pentru noua direcție ce a inaugurat-o.

Sfințirea Catedralei din Bălți.

În ziua de 14 Octomvrie vor avea loc solemnitățile sfințirii Catedralei din Bălți, în prezența M. S. Regelui, a I. P. S. Patriarh și a dlui Al. Lapedatu, Ministrul Cultelor. Va fi una din cele mai strălucite serbări naționale pe pământul scump al Basarabiei ortodoxe.

Bustul lui V. Babeș.

Azi se desvelește la Timișoara bustul lui Vi-chentie Babeș, marele luptător național de pe vremuri și vrednic fruntaș al Bisericii noastre. Bănățenii vor avea prilejul unei frumoase manifestații de recunoștință, la care se asociază toată suflarea românească.

Asasinarea Regelui Alexandru al Iugoslaviei și L. Barthou, ministru de externe al Franței.

Lumea întreagă a fost zguduită de asasinarea mișească a Regelui Alexandru al Iugoslaviei și a marelui bărbat de stat francez Louis Barthou, întâmplată în ziua fatală de 9 Octombrie în orașul Marsilia. Atentatorul criminal Kelemen Petru, care pare a fi ungur, a fost linșat de mulțimea revoltată.

România îndeosebi simte cu atât mai dureros stingerea celor două personalități intrate de mult în istorie, cu cât ele au fost mari și neprețuite prietene ale noastre.

Biserica noastră, deplin identificată cu interesele superioare ale Statului românesc, resimte toată jalea ce stăpânește inima scumpului nostru Suveran și a întregii familii regale.

În mijlocul acestei tragedii Biserica ortodoxă înalță rugăciuni calde către Domnul îndurătorilor, spre a trimite mângâierile sale M. S. Reginei Marioara a Iugoslaviei, și ocrotirea sa divină peste cele două State aliate, atât de crunt lovite.

Nu ne îndoim că se vor face toate eforturile, pentru a preveni complicațiunile primejdioase, ce pot naște din asemenea crime odioase, pentru pacea lumii întregi.

INFORMAȚIUNI

M. S. Regele la Lugoj. După solemnitățile dela Sibiu, M. S. Regele a plecat a doua zi, Duminecă 7 I. c. la Lugoj. Primit în gară de membrii guvernului și autoritățile bisericesti și civile, M. S. Regele s'a dus la catedrala ortodoxă, unde la intrare a fost întâmpinat de cler și popor numeros în frunte cu P. S. Episcop Vasile Lăzărescu, care i-a prezentat situația și omagiile Bisericii bănățene. Apoi M. S. a trecut în Catedrală unde a jăsitat la slujba chemării Duhului sfânt, săvârșită de P. S. Episcop Vasile înconjurat de un impozant sobor de preoți. După terminarea acestor solemnități M. S. a luat parte la sfîșirea picturii Catedralei unite.

Centenarul lui Nicolae Cristea. În luna aceasta se împlinesc o sută de ani dela nașterea lui Nicolae Cristea, vajnicul luptător memorandist, asesor consistorial în Sibiu și redactor al „Telegrafului Român“, instituit acolo pe viață de nemuritorul Andrei Șaguna.

N. Cristea este una din figurile culturale și politice cele mai de seamă din trecutul Ardealului. Caracter de bronz, el merită să fie pus ca exemplu în fața generațiilor de azi.

Suntem informați, că la Sibiu se fac pregătiri serioase pentru pomenirea acestui meritos bărbat al națiunii. Sindicatul presei din Ardeal va publica o broșură despre activitatea ziaristică a lui N. Cristea, datorită directorului foaiei noastre. Așteptăm programul dela Sibiu.

Pomenirea regretatului Gh. Bogdan Duică la Academia Română. Academia Română, întrunită în ședință publică, Vineri 5 Octombrie a. c. sub președinția d. Al. Lapedatu, Ministru al Cultelor, a ținut să comemoreze moartea distinsului și neuitatului ei membru Gh. Bogdan Duică. Cuvântul de pomenire a fost rostit de către dl Prof. Al. Lapedatu, care a ară-

tat în cuvinte duiioase, pierderea gravă ce o suferă Academia Română prin dispariția marelui savant dela Cluj.

Concurs pentru posturi de preoți în Arhiepiscopia Bucureștilor. Prefectura județului Vlașca a luat la bugetul prefecturii pe anul în curs — și cu concluse aprobate pentru toate timpurile — câte 1200 Lei lunar pentru parohiile Comana, Pietroșani, Remus, Băbăița, Mereni-dejos, Butești, Fundul-părului, Roda și Vălași, va să zică lunar pentru 9 parohii noi 10.600 Lei și anual 127.200 Lei.

Nu cunoaștem pe dl prefect al județului Vlașca, dar constatăm că e un *corb alb*. Prefecții noștri, onoare excepțiilor, dau bani pentru politică și încercă ițele pe sate, cu diferite meșesugiri, dar fapte creștinești, fapte cari să rămână și să fie de folos obștei — nu prea fac.

Să vede că protopopul A. Constantinescu dela Vlașca e un bărbat integru și trăește pentru credincioși și pentru păstoriții săi, — drept ce-i aducem felicitările noastre. — N.

Ortodoxia în Săcuime. În vremea din urmă primim știri îmbucurătoare despre acțiunea ortodoxă în satele de români săcuizați. Arhiepiscopia Sibiului a pășit la realizarea practică a planului de ansamblu ce și l-a făcut pe temei de informații autentice culese la fața locului. Rând pe rând se trimit preoți tineri și entuziaști în parohiile uitate din cele trei județe săcuiești, unde-i așteaptă una dintre cele mai frumoase misiuni naționale. De curând s'a făcut instalarea preotului Ioan Popa în Vârghiș, jud. Odorhei prin P. S. Arhiepiscopul vicar Vasile Stan. A fost o sărbătoare impresionantă, ce a stors lacrimi atât intelectualilor români participanți, cât și țăranilor ortodocși maghiarizați din comună.

AVIZ!

Se aduce la cunoștința Onor. Preoților, că au apărut **CĂRȚILE DE RELIGIE PENTRU ȘCOALELE PRIMARE** de Dr. A. BUZDUG, prof. la Academia teologică din Cluj.

Clasa I costă 12 Lei. | Clasa III costă 14 Lei.
Clasa II costă 12 Lei. | Clasa IV costă 14 Lei.

Se pot comanda la **LIBRĂRIA EPARHIALĂ din Cluj (Piața Cuza Vodă, 6)** — prin ramburs sau trimiterea înainte a banilor.

Parohie nouă. Credincioșii noștri din Tritenii de sus s'au organizat în parohie nouă, care încă nu este luată la bugetul statului. Ar dori însă să-și aibă preot separat, căruia i-ar garanta ca venite 20 jug. pământ arător, grădină de zarzavaturi, locuință în natură cu supraedificatele necesare și câte o litră porumb dela fiecare familie.

D-na Constanța Bogdan-Duică, împreună cu familia îndurerată, mulțumește tuturor celor care prin prezența lor sau prin scrisoare, au căutat să aline durerea mare pricinuită de moartea bunului și dragului lor Gheorghe Bogdan-Duică.

Cărți de religie pentru școala primară.

Am citit cu multă plăcere cele patru „Cărți de Religie“ scrise de protopopul Dr. Andrei Buzdug, profesor la Academia teologică ort. rom. din Cluj, pentru clasele I—IV ale școlii primare. Sunt scrise cu multă claritate, ușurință și corectitudine de limbă. Frazele sunt scurte și concise. Stilul potrivit pentru elevii fragezi ai școlii primare.

Materia, cuprinsă în aceste manuale în conformitate cu programa Sf. Sinod din 1934, este orânduită cu mult meșesug pedagogic.

Pe lângă fondul lor ales, cărțile cuprind o adevărată podoabă și comoară de vederi, alese din viața Mântuitorului, din viața noastră bisericască (Catedrala ort. română din Cluj și alte biserici, portretul P. Sf. Sale Episcopului Nicolae al Clujului) și din viața copiilor.

Sunt tipărite, cu grijă și într'o execuție aleasă, în tipografia Eparhiei noastre ort. rom. din Cluj pe

hârtie bună și într'un format potrivit.

Sunt singurele manuale de Religie alcătuite în conformitate cu ultima programă a Sf. Sinod.

Ajutorul prea vrednicului nostru Erarh P. S. Sa Nicolae al Clujului a fost dat și pentru edificarea acestor cărți de educare religioasă a copiilor bisericii noastre, cum de altcum este știut, că e dat tuturor lucrurilor bune în viața bisericii și neamului nostru.

„Dăm deci aprobarea pentru a le tipări și pune la dispoziția preoților noastre, a învățătorilor și elevilor, ca să le utilizeze în conformitate cu dispozițiile legilor și a rânduelilor noastre bisericesti la educația religioasă a elevilor noștri din școlile primare“, zice P. S. S. Episcopul Nicolae în actul de aprobare, publicat pe întâia pagină.

Din parte-ne, după tipărirea lor, nu putem avea cuvinte mai călduroase de recomandare.

Prof. Dr. Sabin Opreanu.

Nr. 575—1934. (19) 3—3

CONCURS

Pentru întregirea parohiei de cl. II-a Costeni, din protopopiatul Lăpuș, se publică concurs cu termen de 30 de zile dela prima apariție în „Renașterea“.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Salar dela stat.
 2. Sesiune parohială completă, înscrisă în Cartea funduară.
 3. Drept de lemne în compose-sorat.
 4. Stolele îndatinate și statorite în procesul verbal din 9 Sept. 1934.
- În lipsă de casă parohială, deocamdată se va îngriji preotul de casă.
- Reflecții la acest post își vor înainta cererea cu documentele prescrise subsemnatului oficiu și cu prealabila încuviințare se pot prezenta în parohie, pentru a face cunoștință cu poporul.

Concurenții vor prezenta act de învoire dela P. S. S. Episcopul nostru, fără care nu vor fi luați în lista de candidare.

Tg.-Lăpușului, la 24 Sept. 1934.

În înțelegere cu Consiliul parohial.

Ștefan Gheție, protopop.

Nr. 365—1934 pp. (18) 3—3

CONCURS

Se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima apariție în „Renașterea“ pentru postul de paroh în parohia de clasa I. Teiuș, din protopopiatul Aiud.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Salar dela stat, conform calificăției și anilor de serviciu.
2. Sesiune parohială de 28 jug., teren arător de calitate bună, în hotarul comunei Rădești.
3. Casă parohială nou zidită, cu grădină de 1200 stj.
4. Onorarii stolare benevole, conform uzului.

Concurenții admiși vor întruni condițiunile legale stabilite în Regulamentul pentru parohii în vigoare, având a-și înainta cererile legal întocmite Oficiului protopopesesc și, pe lângă autorizația legală, se vor prezenta în parohie, spre a face cunoștință cu poporul.

La cererea de candidare se va alătura și actul de învoire al P. Sf. Episcop.

Teiuș, la 12 Septembrie 1934.

Oficiul protopopesesc ort. rom. din Aiud în înțelegere cu Cons. par. din Teiuș.

Dr. Oct. Acelenescu, Iosif Pop, notar. protopop.

Abonați și răspândiți „VIAȚA ILUSTRATĂ“

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN HUEDIN

— SCHIȚA MONOGRAFICĂ —

1. Orașul Huedin.

În partea nord-vestică a județului Cluj, ramura nordică a munților Apuseni e platoul Huedinului dominat de vârful „Vlădeasa“ (1838 m) de pe care se desprinde o privescătoare minunată peste părțile nordice ale Ardealului până la carpații nord-ostici. O grădină măreață binecuvântată de Dzeu cu toate bunătățile pământului: Platoul Huedinului mai înalt ca restul platoului ardelean formează un bastion puternic, o cetate întărită din punct de vedere strategic, în acest colț de raiu. Cetate formată din munți vulcanici, atunci când platoul Ardealului era o mare. Partea sudică a lui în continuare cu grupul întreg al Munților Apuseni forma una dintr-cele 5 insule în marea Transilvaniei. Pe la poalele nordice ale „Vlădesei“ era marginea mării ce ni-o atestă mulțimea numițiilor ce se găsesc pe poalele ei. De pe acest platou curg râurile în diferite direcțiuni. Someșul (Samus) spre răsărit, Drăganul, Săcnecul și Valea Almașului spre nord, Crișul-repede (pomenit sub numele de „Grisia“ de Iordanes în sec. VI) spre apus. Lângă acest râu e orașul Huedin, centrul comercial al întregului jur, la o înălțime de 537 m. deasupra nivelului mării. Numele orașului e de origine slavă (Iosif Bălan) și înseamnă gutuiște. Și azi sunt foarte mulți gutui la Huedin și jur. Această numire ne dovedește că orașul e foarte vechiu. Exista încă înainte de venirea Ungurilor. Tradiția populară română susține că numirea lui e de proveniență românească. Poporul îl numește Hoghin, care numire o derivă dela hodină și anume Moșii mergând la țară cu cercuri și cu ciubară să odihneau pe dealul din partea nordică a Huedinului, numindu-l loc de odihnă de unde ar proveni numirea de Hoghin. În documente oară (1332) sub numele de „vila Hunak“, „Hunad“, (1377) „Villa Hunyad“, (1398) „Hwnyad“, (1400) „Huniad“, (1437) „Oppidum Hwnyad“, (1522) „Op. Banfi Hwnyadya“. Înainte a fost posesiune regală, pe la 1435 Regele Sigismund l'a donat dimpreună cu cetatea din Bologa familiei Banfi de unde a și primit numele de Banfi-Huedin. Până în evul mediu când avea țârguri și 700 locuitori (140 familii), se ținea de județul Bihor cu întreg jurul (Dr. Csánki, Geografia politică în era Huniadiștilor p. 394—95). În evul mediu avea o cetate (a cărei ruine și azi să văd) în jurul căreia erau colibași români. În 1437 Nicolae Vălcăianul român din Huedin era între reprezentanții țărănilor la pertractările de pace dela Abația Cluj-Mănăstur dintre nobili și țărani în urma răscoalei țărănești din acel an, aflăm și pe Nicolae Vălcăianul din Huedin (Rev. Trans. 1873 p. 15). În evul mediu când Huedinul era unul dintre cele 10 orașe din județul Cluj, găsim în jurul cetății lui colibași Români, iobagi (Benigni 27). În Statistica Românilor din Ardeal făcută în a. 1760—1762 p. 22 sunt pomenite 3 familii de Români ortodoci. Însă despre vre-o organizație bisericească nu găsim nici o urmă. Români ortodoci din Huedin s'au organizat în filie la anul 1869, atașându-se la parohia Calata, al cărui preot Gavril Condor i-a păstorit până în anul 1916, iar din 1916—1920 i-a administrat preotul Cornel Condor din Călățele. În timpul când numiții administratori au fost împiedecați din oareși careva cauze de a se îngriji de credincioșii din Huedin, trebuințele lor sufletești au fost satisfăcute de preoții: Gavriil Todoruțiu din Buteni și Florian Hajdău din Valea Drăganului, iar în caz de extremă necesitate de preoții gr.-cat. din jur (Brăușor, Morlaca etc.) administratori ai filiei gr.-cat. Huedin. Pentru catechizarea elevilor dela școalele de stat din Huedin au fost însărcinați preoții: Iosif Stănescu din Dumbrava în anii 1881 până în 1904 și Cornel Condor din Călățele din 1905—1920.

3. Parohia Huedin.

În urma înființării României mari reînființându-se Episcopia Vadului Feleacului și Clujului în anul 1920 cu sediul în Cluj, președintele Consistoriului Eparhial din Cluj, Prea Cuv. Sa Archimandritul Nicolae Ivan numește pe preotul Teodor Toader din Calata de administrator parohial cu misiunea să organizeze Filia Huedin în parohie, ceace a și făcut în ședința extraordinară de constituire ținută la 5 Decembrie 1920. Atunci s'a constatat că în Huedin sunt 112 suflete ortodoci (72 bărbați 40 femei) în 30 familii. S'a compus lista adunării parohiale constatatoare din 30 membri, s'a ales primul consiliu parohial cu următorii membri: adm. par. Teodor Toader, Dr. Vasile Pașca medic la spitalul județan, Dr. Gheorghe Popescu prim judecător, Dr. Gavriil Gall avocat, Manase Ciungar profesor, Constantin Căciulă director de bancă la „Vlădeasa“, Mihai Marincea casier banca „Vlădeasa“, Gavril Pipoș perceptor-controlor, Mihai Bențe telefonist, Nicolae Iacaliș comerciant și Ioan Furcoviciu pantofar. De epitropi s'au ales: Dr. Vasile Pașca și Ioan Furcoviciu. S'a statorit venitele preotului: stolele în Lei 100 și Lei 15 bir (dela 30 familii) compunându-se pe baza lor coala B) pentru exoperarea ajutorului de stat pe seama viitorului preot. Documentele apoi cu raportul Oficiului parohial din Calata Nr. 62/920 s'au așternut Ven. Consiliu eparhial din Cluj, care în baza lor a recunoscut parohia și cu Actul Oficiului protopopesc din Cluj Nr. 469—1921 în baza actului consistorial Nr. 2415/921 să comunice Of. par. că On. Minister al Cultelor (Di Octavian Goga) a recunoscut parohia cu un venit anual dela parohie de Lei 500.

Pentru întregirea postului de preot Consistorul a publicat concurs în gazeta oficială Telegraful Român din Sibiu Nr. 75, 76 și 78—1921, ceace să aduce la cunoștință cu Actul of. proto-

popesc din Cluj, Nr. 553 din 2 Noemvrie 1921. Alegerea de preot s'a făcut de către parohul și asesorul consistorial Aurel Muntean din Valea-Drăganului (atunci Sebeșul-mare) ca delegat consistorial în baza Actului consistorial Nr. 3211 din 3 Inauarie 1922 cu care ocaziune s'a ales stngurul concurent Alexandru Golea fost preot în Nan-Hidișel (Eparchia: Oradea) județul Bihor. Preot cu bacalaureat și Seminarul teologic din Sibiu. Alegerea a fost aprobată de către Scaunul protopopesc și de Ven. Consiliu Eparhial din Cluj cu Actul Nr. 3782/9222. Preotul Golea în timpul scurt cât a păstorit parohia Huedin și-a dat silița să provadă capela întru cât a fost posibil cu cele de lipsă, în care scop a cerut și a primit în mod gratuit cărțile rituale dela Casa bisericeii din București, pe cari apoi le-a compactat. A câștigat odăjd bisericești vechi și o cruce dela Sf. Mitropolie din Iași. A inspectat din încredințarea Prea Sf. Sale Dlui Episcop Nicolae al Clujului parohiile din jur, luând inițiativa ca pe locul istoric dela „Fântănele“ să se facă an de an serviciu divin și comemorarea luptelor de acolo din anul 1849 Iulie 7. A exoperat prin Reforma agrară 4 jugăre porțiune canonică și locul pentru edificarea caselor parohiale.

Împrejurările de trai fiind foarte grele în Huedin, iar parohia începătoare și săracă neavând nimic nici chiar casă de locuit, trebuind preotul să locuiască în casă cu chirie (în casele notarului Dumitru Pop, strada Victoriei) care încă nu era din ce se acoperi, preotul a fost constrâns a-și vedea de o altă parohie mai bună; astfel la 22 Mai 1923 a abzis și predat oficiul parohial, mergând în parohia Mănăstirea din județul Ilfov.

Dânsului i-a urmat paroh de drept Aurel Muntean din Valea-Drăganului, care numit fiind la 21 Iunie (4 Iulie) 1922 de către Ven. Consiliu Eparhial din Cluj de administrator protopopesc al noului tract înființat al Huedinului (conform Act. consist. Nr. 2144/1922), iar în anul 1923 ales și întărit de prim protopresbiter al protopopiatului nou Huedin cu sediul în Huedin, urma dela sine ca îndată ce devine parohia centrală vacantă să ocupe și postul de paroh al Huedinului. Noul preot la 22 Mai a preluat archiva parohială și a administrat parohia fără întrerupere, dar nu s'a mutat în ea până la 24 Decembrie 1924 când s'a strămutat și cu domiciliul la Huedin în mod definitiv din parohia avută Valca-Drăganului. Păr. Aurel Munteanu întemeietorul noui biserici din Huedin s'a născut în Merghindeal județul Făgăraș (anterior s'a ținut de jud. Târnava-mare) la 2 Mai 1882 din părinți economi Nicolae și Maria. A studiat în Făgăraș, Blaj și Sibiu unde a luat în anul 1903 bacalaureatul la Liceul de stat. În 1906 a absolvat Seminarul teologic din Sibiu, a mai făcut ca preot examenul prim fundamental la Facultatea de drept din Cluj, precum și diferența dintre Teologia din Sibiu și Facultatea teologică din București. În 1906/7 a fost instructor la nepoții colonelului Fleșariu. În anul 1907 a fost ales preot și sfințit de către I. P. S. Sa Metropolitanul Ioan Mețianu pentru parohia Sebeșul-mare (azi Valea Drăganului) unde a edificat casele parohiale și a înființat o bancă populară și o cooperativă. Pe teren cultural a dezvoltat o mare activitate în cadrele Așteii, ținând o mulțime de conferințe pentru popor și intelectuali, a colaborat la mai multe ziare și reviste, a redactat gazeta „Huedinul“ în calitate de director al Desp. Huedin al Așteii, a aranjat mari serbări naționale-culturale și a avut un rol însemnat în mișcările cooperatiste și moștești din partea nordică a Munților Apuseni. A fost ales de două ori deputat și odată senator. Numai în urma acestor fapte și având legăturile recerute în sus a putut isbuti să organizeze și inzeestreze parohia Huedin cu cele de lipsă, și să înființeze din nimic așa zicând fonduri de peste un milion și jumătate, clădind din fondul edificării bisericeii actuala biserică, care este o podoabă nu numai a orașului Huedin ci și a jurului întreg. Pe lângă înzestrarea parohiei cu terenurile recerute 45 jugăre și a protopopiatului cu zece jugăre s'a îngrijit și de înmulțirea numărului credincioșilor (cari după 10 ani se ridică la 500 suflete dela 112 câte

Primii locuitori ai Huedinului au fost Români și Slavi de religiunea ort. apoi dela venirea Ungurilor și Unguri. O tradiție spune că locuitorii Unguri din Huedin n'ar fi Unguri adevărați, ci Tătari după cum să vede și din fizionomia lor deosebindu-se de ceilalți Unguri și din numele de familie. Pe timpul lui Bela al IV-lea devastând Tătarii și Huedinul, în lupta dela podul lui Péntek (din jos de Huedin) au ucis în luptă pe toți bărbații, apoi o parte din Tătari s'au așezat în Huedin căsătorindu-se cu soțiile Ungurilor ucise, din care amestec să trage populațiunea ungurească din Huedinul de azi.

În preajma revoluției lui Horia din 1784 Horea, care a stat câțva timp la Ciucea și avea soție din Calata, a fost de mai multe ori la Huedin la țârguri luând contact cu Românii din jur. În 1849 a fost și Avram Iancu la Huedin. În era absolutismului Marele Arhiepiscop Andrei baron de Șaguna mergând la Calata să împartă ajutorul împărătesc pentru biserice arse în revoluție s'a oprit și la Huedin.

În era maghiară nu aveam la Huedin nici o școală, azi avem 4: Un gimnaziu, o școală de arte și meserii cu 5 cl., o școală primară cu 9 puteri didactice, și o școală de copii mici cu 2 puteri didactice. Parochii române nu erau, azi sunt

au fost când a venit în parohie) prin exoperarea de locuri de casă și prin îndemnul credincioșilor noștri de a veni la oraș. Prin înființarea băncii populare „Fântânele“ a întărit viața economică în Huedin și jur.

În opera sa a fost sprijinit și de enoriașii săi în frunte cu d-nii Dr. Gheorghe Popescu consilier, Nicolae Cheleş prim-judecător, Dr. Vasile Pașca, prim-medic la spitalul județean din Huedin, Nicolae Sacaliș, Ioan Matis, Vasile Goia și Vasile Popa, comercianți, Valer Bologa director de bancă, Dr. Gavril Gal avocat, Ioan Georgescu director la școala de arte și meserii, Aurel Mitrea directorul școlii primare, Dr. Alexandru Iliescu, primarul orașului, Filiala Huedin a Societății ort. a femeilor române și alții.

4. Capela ortodoxă.

După înființarea parohiei Huedin enoriașii în frunte cu episcopul prim Dr. Vasile Pașca, s'au îngrijit de aranjarea unei capele pentru serviciu divin, în care scop s'au adresat la 3 Oct. 1921 d-lui Nicolae Pop, directorul școlii primare de stat din Huedin, să le pună la dispoziție o sală de învățământ. Dl director (deși era gr.-cat.), nu numai a pus la dispoziție o sală de învățământ în partea din curte a edificiului vechiu școlar, ci s'a angajat a face și pe cantorul până când parohia își va găsi un cantor potrivit. Tot în ședința consiliului parohial din 3 Octombrie 1921 s'a întreprins prima colectă între membrii consiliului, adunându-se suma de Lei 120 din care s'a procurat primul registru al parohiei. Dl ministru al Cultelor și Artelor Octavian Goga a dat dela On. Minister în anul 1921 suma de Lei 8000, cu care s'a făcut primul început de aranjare a Capelei. S'a lucrat iconostasul, o strană cantorală și tetrapodul. Familia Mihaie Marincas a donat două icoane: Mântuitorul și Fecioara Maria, dl Gruia Crișan a donat o cutie cu lacăt pentru disc, un domn ofițer a donat clopoțelul de masă, d-na Maria Horvat fețe de masă, d-na Teodorescu sferile, preotul Alex. Golea a adus ornate vechi dela Iași și cărțile rituale dela Casa bisericii din București astfel că în anul 1922 fiind aranjată încâtva capela, s'a făcut în ea primul serviciu divin. Înzestrarea capelei cu toate cele de lipsă și pictarea ei s'a făcut în anii 1924 și 1925 de actualul preot Aurel Muntean. S'au făcut două dulapuri, s'au procurat potir, chivot, icoane prapori, o cruce și trei rânduri de ornate. Unul donat de familia Dr. Vasile Pașca a costat 15.000 Lei, la altul a contribuit Filiala Societății ort. a femeilor române cu Lei 1700 a costat Lei 6000, al treilea l-a procurat tot parohia. La oficiul parohial s'au procurat toate registrele, cari s'au așezat într'un dulap făcut anume și s'a pus bază înființării bibliotecii parohiale care azi numără peste 300 volume, în valoare de Lei 14.000.

5. Biserica ortodoxă.

Protopopul Aurel Muntean ocupând postul de paroh în parohia centrală Huedin, în urma abdicării preotului Alex. Golea în prima ședință a consiliului parohial ținută la 24 Iunie 1923 ca prim punct de dezbateră a pus cauza edificării unei biserici ort. române în Huedin, precum și a aflării mijloacelor de lipsă pentru edificarea ei — deoarece parohia nu dispunea de nici un fond. Consiliul parohial — și apoi la 29 Iulie 1923 adunarea parohială într'o ședință extraordinară — în mod unanim și cu mare însuflețire hotărâsc a se face tot posibilul pentru a se edifica o biserică corespunzătoare, în care scop se creiază isvoarele de venit: ca repartiție extraordinară pentru edificarea bisericii, donațiuni benevole, întreprindere de colecte, apel la On. Minister al Cultelor pentru ajutoare speciale, precum și la parohiile din tract prin intermediul consiliului și adunării protopopești. Primul început de donațiuni îl și fac membrii prezenți înscriindu-se: Aurel Muntean, paroh cu Lei 5000, Dr. Vasile Pașca, șef-medicul spitalului județean din Huedin cu Lei 5000, Valer Bologa, director de bancă cu Lei 500, Dr. Gheorghe Popescu, șef-judecător cu Lei 500, Gavril Pipos, perceptor-controlor cu Lei 500, Manase Ciungar, profesor cu Lei 1000 și Gruia Crișan dirigintele postei cu Lei 1000.

Consiliul făcând toate demersurile de lipsă pentru strângerea sumelor necesare a constatat cu bucurie că truda e încoronată de succes, mai ales că și dl Ministru al Cultelor Alexandru Lapedatu a răspuns la apelul său cu frumoasa sumă de Lei 50.000. Aceste constatări îmbucurătoare au sulevat în ședința adunării parohiale din 7 Ianuarie 1925

ideea începerii edificării bisericii încă în primăvara anului 1925. În această ședință s'a hotărât — continuându-se colectarea — să se facă lucrările pregătitoare și să se procure mai multe planuri spre studiere. Atât parohul cât și episcopul Dr. V. Pașca au procurat și prezentat consiliului și adunării parohiale diferite planuri, parte dela Casa bisericii din București, parte dela anteprenorii din jur. Adunarea parohială din 31 Mai 1925 acceptă planul prezentat de dl Dr. V. Pașca și aprobat și de Ven. Consiliu Eparhial din Cluj. Acest plan era asemănător planului bisericii Boteanu din București. Pentru conducerea lucrărilor pregătitoare consiliul parohial în ședința dela 7 August 1925 în care președintele consiliului parohial a anunțat că dl ministru Alex. Lapedatu a mai trimis 50.000 Lei și că ne-a promis tot sprijinul, iar Casa pădurilor ne-a promis lemnele trebuincioase la construcție — a ales o comisiune restrânsă pentru edificare compusă din membrii: Aurel Muntean paroh, președinte, Dr. V. Pașca și Dr. Gavril Gal, care mai târziu s'a mai complectat cu membrii: Valer Bologa, Ioan Georgescu, Vasile Goia și Petru Dreve. Devizul întocmit după planul acceptat era cu mult mai mare ca suma de care dispunea biserica, tot așa și ale celorlalte 3 planuri — iar o biserică simplă sătească neputându-se accepta pentru orașul Huedin — consiliul parohial în ședința sa dela 7 Februarie 1926 nu se pronunță asupra primirii lor și hotărăște a se continua cu colectarea, ceceae aproabă și adunarea parohială. Mărindu-se în continuu fondul edificării bisericii, președintele Aurel Muntean în ședința adunării parohiale din 9 Octombrie 1927 din nou aduce pe tapet chestiunea începerii edificării bisericii. Membrii adunării parohiale hotărâsc ca în primăvara anului 1928 să se înceapă necondiționat lucrările de edificare după planul și devizul amintit, însă cu unele modificări pentru a se putea reduce și suma din deviz. Licitajia de dare în antrepriză a edificării bisericii ținută la 14 Septembrie 1928 a dovedit în deajuns că planul și devizul din chestiune nu se pot executa întrecând puterile noastre (3.480.460 Lei), de aceea consiliul și adunarea parohială autorizează pe parohul Aurel Muntean să se îngrijească de un plan și deviz potrivit pentru puterile noastre. Planul îl face — după indigitările date de paroh — dl arhitect Victor Smigelschi din Sibiu cu un deviz de 1.608.165 Lei pentru suma de 16.000 (în două exemplare). Consiliul și adunarea parohială în ședința dela 13 Iulie 1930 acceptă planul, iar Consiliul Eparhial din Cluj îl aproabă cu actul Nr. 6006/1930. După ce darea în antrepriză în urma licitațiilor efectuate n'a succes, lucrarea sa dat din mână liberă — cu reducerea puțin a planului original $\frac{1}{7}$ din planul de bază și $\frac{1}{10}$ din înălțime — anteprenorilor Nicolae Simina din Abrud, Mihai Ortea și Iosif Cotișel din Sohodol pentru suma de un milion (1.000.000) Lei plus materialul vechiu (peatră și cărămidă) de care dispunea parohia și cu supravegherea dlui inginer Gavril Lung din Valea-Drăganului din partea anteprenorilor și a dlui arhitect consistorial Dr. Leo Bohățiel din Cluj din partea parohiei. Contractul se încheie în trei exemplare la 27 Iulie 1931, din partea Consiliului eparhial se aprobă la 31 Iulie 1931. În luna August cu ajutorul lui Dumnezeu și cu binecuvântarea Prea Sf. Sale D-lui Episcop Nicolae al Clujului se începe lucrarea după ce se citește rugăciunea de temelie de către paroh-protopopul local Aurel Muntean, asistat de preotul Teodor Toader din Calata și după ce baza de plan se mai mărește — în deplin acord cu anteprenorii și cu aprobarea Ven. Consiliu Eparhial din Cluj de sub actul Nr. 5470—1931 pentru suma de 45.000 Lei — așa încât diferența dintre planul original arătat mai sus aproape dispăre. Biserica se edifica în Piața Unirii pe terenul expropriat dela comuna politică în anul 1922 pentru suma de 10.000 Lei cu edificiul vechiu al primăriei cu tot. Provedința divină a voit ca în locul unde a fost primăria cu închisoarea grea pentru Români în trecut, să i se ridice lăcaș de închinare. Exproprierea s'a făcut de către dl prim-judecător Dr. Gheorghe Popescu și s'a recunoscut de Consiliul orașului cu rezoluția Nr. 1322/1931. Teritoriul îngrădit e în mărime de 326 st. p.

Lucrările de edificare au decurs sub controlul parohului local, al comisiunii de edificare și al dlor ingineri Gavril Lung, Dr. Leo Bohățiel și Nicolae Dordea. La 20 Septembrie 1931 s'a pus piatra fundamentală. La care act solemn a asistat întreaga preoție tractuală și mulțime de popor. S'au rostit două predici una de către parohul local, alta de către preotul Teodor Toader din Calata. În decursul anului 1931 s'a ridicat întreg corpul bisericii

și ambele tutnuri, iar în 1932 s'a terminat și cupola și s'a tencuit atât în interior cât și în exterior. Tot în în acel an s'a făcut și îngrădirea terenului. S'au cumpărat și așezat clopotele trei la număr, dintre cari cel mai mic (64 kg.) l-a cumpărat Societatea ortodoxă a femeilor române, cel mijlociu (222 kg.) l-a donat Familia Teodor Roșca comerciant în București, iar al treilea (306 kg.) l-a cumpărat parohia.

Iconostasul l-a făcut Școala de arte și meserii din Huedin pentru suma de Lei 50.000, amvonul și prestoful le-a lucrat anteprenorul Nicolae Simina pentru suma de 1000 Lei fără de material, stranele și scaunele 43 le-a lucrat tâmplarul Matei Cosma din Huedin pentru suma de Lei 18.250. Policandru în valoare de 16.000 Lei l-a făcut și donat Școala de arte și meserii din Huedin, împreună cu Societatea ort. a femeilor române filiala Huedin, cari au donat și tetrapodul în valoare de 4000 Lei. Scaunul arhieresc l-a donat dl director al școlii primare Aurel Mitrea (epitrop). S'a lucrat în atelierul școlii primare. Un alt scaun lucrat artistic l-a donat familia Constantin Spandamide București. Pictura Pantocratorul, vestibulul cu sf. Nicolae, pictura stranelor și a amvonului precum și cuvioasa Paraschiva le-a făcut pictorul zugrav Petru Crăciun din Huedin, 4 icoane la iconostas cele principale, le-a pictat pictorul Grigorie Negoșan din Cluj, iar celelalte 4 de pe uși le-a pictat pictorul Eugen Profeta din Cluj.

Edificiul bisericii cu planuri și devize cu tot precum și cu materialul dat de parohie a costat 1.224.526 Lei (zis un milion două sute patruzeci și cinci mii cinci sute douăzeci și șase Lei; aranjamentul intern și extern a costat 300.000 Lei, așa încât întreaga biserică costă peste un milion și jumătate (1,524.526) Lei.

Luând în considerare că parohia fiind începătoare și la venirea parohului Aurel Muntean în parohie n'a avut nici un fond, țin să amintesc că suma însemnată de mai sus s'a strâns cu multă trudă, consumând energia unui om timp de 11 ani neîntrerupt. Această sumă s'a încasat din colecte, ajutoare și donațiuni și anume:

1. Din colecta prin pantahuze	701.774 Lei
2. Din ajutoare dela Onor. Minister al Cultelor	253.000 „
3. Subvenție dela comuna politică a orașului Huedin	50.000 „
4. Donațiuni în pădure dela Onor. Minister al Agriculturii	31.000 „
5. În acții, donațiuni dela Banca „Vlădeasa“ Huedin	35.000 „
6. În acții bune, donate de P. Sf. D. Episcop Nicolae al Clujului	26.000 „
7. Din lista de subscripție de pe teritoriul Eparhiei Cluj	39.960 „
8. Din serbări aranjate de Consiliul parohial, Societatea ort. a femeilor române, de tinerime și de Direcțiunile școlilor primare și de copii mici, Huedin	29.627 „
9. Din repartiții pe credincioși	22.243 „
10. Donațiuni dela familia Teodor Roșca, București	22.210 „
11. Donațiuni dela familia Dr. Vasile Pașca, șef-medic, Huedin	20.500 „
12. Donațiuni făcută de Școala de arte și meserii Huedin și de Societatea ort. a femeilor române filiala Huedin	28.700 „
13. Donațiuni dela Banca Națională a României, București	4750 „
14. Împrumuturi dela Consiliul Eparhial, Oficiul protopopesesc, Ioan Matis, comerciant Huedin, și alții, față de care parohia mai are 131.000 Lei depunerel provenite din dobânzi	171.000 „
15. Donațiuni în obiecte și numerar dela particulari	88.762 „

Total: 1,524.526 Lei

Tuturor donatorilor și sprijinitorilor sfintei biserici ort. române din Huedin li se aduce mulțumită din partea Consiliului parohial ort. român din Huedin și vom ruga încontinuu în rugăciunile noastre ca Bunul Dumnezeu să le răsplătească înmiit ofranda, depusă pe altarul acestei sfinte biserici cu Hramul sfântului Ierarh Nicolae.